

Na brehách tých Dunaj viného
 O Slovanské sme ľubé mládeženci;
 A ruka w ruce na Erage ľubé rody;
 Na fine vody Dnepra zpomínati.

Uviesť ty vody doff. pravo, Bratie!
 Ho geých brehách zas budeš chodiť;
 Dáleho Dunaj od Dnepra viného,
 Keť o Slovanské vždy budem mysliti.

na brehách Dunaja Bratom svému Remaci Bwandiči
 k. 1842 die 7. mája. mal na pamiatku
 Ludewig Samuelowicz Šklos

Na obálke: 1. strana: . . .

*Na brehách širých Dunaje siného
o Slovanstve sme sobe mluvívali
a ruka v ruce na kraje Tvé rodní,
na siné vody Dněpra zpomínali.*

*Uzřeš ty vody dosti skoro, bratře,
po jejích brehách zas budeš choditi.
Daleko Dunaj od Dněpra siného,
než o Slovanstve vždy budem myslíti.*

*Bratru svému Izmaeli Ivanoviči psal na památku na brehách Dunaje l. 1842
dne 7. května Ludevít Samuelovič Štúr.*

*Báseň vznikla pri průležitosti pobytu I. I. Sreznevského na Slovensku, napí-
saná je na listovom papieri s tlačenou rytinou bratislavského hradu. Z rukopis-
nej pozostalosti L. Štúra. LAMS.*

*4. strana: B. Weinwurm — I. Vécsey: obytné domy Nová doba na Vajnorskej
ceste v Bratislave, postavené v rokoch 1934—1940. Jedno a dvojizbové byty
s úplným vybavením boli určené pre robotníkov a zamestnancov. Foto H. Fia-
lová*

*Koncovky na stranách 293, 309, 319, 362, 369, 379 sú pečate bratislavských
spolkov. K článku E. Mannovej. Foto A. B. Mann*

HLAVNÁ REDAKTORKA
Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA
Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Viera Gašparíková, Emília Horvá-
thová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján
Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Antonín Robek, Peter Slavkovský,
Viera Urbancová

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

STÚDIE

Úvod	245
Kalesný, František: Slováci v starej Bratislave	247
Gajdoš, Peter: K problematike demografického vývoja Bratislavy od konca 19. storočia do súčasnosti	259
Kovačevičová, Soňa: Ludové byty, štvrte a centrá Bratislavy v 19. a 20. storočí	267
Kantár, Ján: Ludové stavby v prímestských častiach Bratislavy	281
Kalesný, František: Spôsob života a bývanie meštianskych vrstiev Bratislavy koncom 19. a zač. 20. storočia podľa dobových opisov	295
Kusý, Ivan: Obytné prostredie medzivojnovovej Bratislavy v slovenskej beletristickej literatúre	311
Salner, Peter: Štruktúra bratislavskej rodiny v prvej polovici 20. storočia a jej vývinové tendencie	321
Paríková, Magdaléna: Služobníctvo v Bratislave v prvej polovici 20. storočia	331
Stoličná, Rastislava: Bratislavské „ludové kuchyne“ v prvej štvrtine 20. storočia	341
Feglová, Viera: Charakteristika kultúrneho kalendára Bratislavy na konci 19. a v prvých desaťročiach 20. storočia	347
Luther, Daniel: Z histórie vianočných hier v Bratislave a Prievoze	355
Mannová, Elena: Spolky v Bratislave v druhej polovici 19. a prvej polovici 20. storočia	363
Nosáľová, Viera: Kroj ako reprezentatívny odev bratislavských stredných vrstiev v medzivojnovom období (1918—1938)	371
Falťanová, Lubica: Bratislavskí obchodníci v období medzi prvou a druhou svetovou vojnou	381
Hlôšková, Hana: K povestovej tradícii Bratislavy	395

Skalníková, Olga: Etnografické výzkumy veľkomesta v Československu	403
Fojtík, Karel: Výzkum mesta a delnictva v zahraničnej literatúre sociologické a etnografické	413
Kovářů, Věra: Brněnská předměstí a jejich vztah k městu v 19. a 20. století	429
Svobodová, Jana: K podílu brněnských architektů na řešení bytové otázky ve 20. a 30. letech 20. století	437
Divičanová, Anna: Kontaktné zóny slovenského obyvateľstva v Maďarsku s mestským prostredím na prelome 19. a 20. storočia	443
Csanádi, Gábor — Ladányi, János: Zónové plánovanie miest a stavebné zóny v Budapešti	457
Nieder Müller, Péter: Mestská kultúra — ľudová kultúra	467
Leščák, Milan: Poznámky k zameralniu etnografického výskumu Bratislavy	481

DISKUSIA

Filová, Božena: Teoretické východiská, vedecký a spoločenský cieľ úlohy ŠPZV IX-8-4 „Historické a etnografické aspekty formovania a rozvíjania socialistického spôsobu života“	486
--	-----

ROZHLADY

Za Branimirom Brataničom (Ján Podolák)	499
Bilaterálna maďarsko-slovenská národopisná konferencia (Zora Apáthyová-Rusnáková)	501
Medzinárodná konferencia „Etnokultúrne procesy, tradície a súčasnosť“ vo Evove (Milan Leščák)	504
Konferencia Medzinárodnej asociácie pre štúdium a šírenie slovenských kultúr (MAIRSK) (Viera Gašparíková)	506
Konferencia „Vesnické sídlo a dvůr v kultúrne historických, geografických a funkčných vzťahoch (archeologicko-	

-etnografické paralely“ (Juraj P o d o b a)	507	нами в словацкой беллетристической литературе	311
16. etnomuzikologický seminár v Jihlave (Soňa Burlasová)	509	Салнер, Петер: Структура братиславской семьи в первой половине 20-го века и ее эволюционные тенденции	321
Súťaž študentskej vedeckej odbornej činnosti na Katedre etnografie a folkloristiky FFUK v Bratislave v roku 1986 (Juraj Z a j o n c)	511	П а р и к о в а, Магдалена: Прислуга Братиславы в первой половине 20-го века	331
RECENZIE		Столична, Растислава: Братиславские «народные кухни» в первой четверти 20-го века	341
Venkovské město 1. (Juraj P o d o b a)	512	Феглова, Вера: Характеристика культурного календаря Братиславы в первых десятилетиях 20-го века	347
S. Švecová: Lazy v 19. a 20. storočí (Ján Botík)	513	Лутер, Даниел: Из истории рождественских игр в Братиславе и Приевозе	355
H. Johnová: Šperk (Karol Strelec) .	515	М а н н о в а, Елена: Общества в Братиславе во второй половине 19-го и первой половине 20-го веков	363
Istoriko-etnografický atlas Pribaltiki — zmlédelie (Peter Slavkovský)	518	Носалева, Вера: Национальный костюм как репрезентативная одежда братиславских средних слоев в межвоенный период (1918—1938)	371
Narodna tvorčist ta etnografija 1985 (Mikuláš Nevrlý)	520	Фалтянова: Любича: Братиславские торговцы в период между двумя мировыми войнами	381
M. Stingl: Kunst der Südsee (Viktor Krupa)	522	Хлошкова, Гана: К традиции преданий г. Братислава	395
G. J. Goriň: Škirjani promisli zachidnich oblastej Ukraini (Jarmila Palíčková-Pátková)	525	С к а л н и к о в а, Ольга: Этнографические исследования крупного города в Чехословакии	403
Likarski ta hospodarski poradnyky XVIII. st. (Mikuláš Mušíňka)	526	Ф о й т и к, Карел: Исследование города и рабочих в зарубежной литературе социологической и этнографической	413
Paezija baracby (Mikuláš Mušíňka)	526	К о в а р ж у, Вера: Предместья г. Брно и их отношение к городу в 19 и 20 веках	429
K. V. Kvitka: Vybrani staty (Mikuláš Mušíňka)	528	С в о б о д о в а, Яна: К доле архитекторов г. Брно в разработке жилищного вопроса в 20-ых и 30-ых годах 20-го века	437
T. Smoliňska: Jo wóm trocha pošosproviom... (Gabriela Kiliánová) .	529	Д и в и ч а н о в а, Анна: Контактные зоны словацкого населения в Венгрии с городской средой на рубеже 19-го и 20-го веков	443
Paremiologičeskije issledovanija (Zuza Profantová)	531	Ч а н а д и, Габор — Л а д а н и, Янош: Зональное планирование городов и строительные зоны в г. Будапешт	457
M. Kuusi: Proverbia septentrionalia (Zuza Profantová)	533	Н и д е р м у л л е р, Петер: Городская культура — народная культура	467
A. I. Mazin: Tradicionnyje verovanija i obriady Evenkov-Oročonov (Emília Horváthová)	535	Лешчак, Милан: Замечания к направлению этнографического исследования Братиславы	481
СОДЕРЖАНИЕ		ДИСКУССИЯ	
СТАТЬИ		Ф и л о в а, Божена: «Исторические и этнокультурные аспекты формирования	
Введение	245		
Калесни, Франтишек: Словаки в древней Братиславе	247		
Гайдош, Петер: К проблематике демографического развития г. Братислава с конца 19-го века по современность	259		
Ковачевичова, Соња: Народные квартиры, районы и центры г. Братислава в 19 и 20 веках	267		
Кантар, Ян: Народные постройки в пригородных районах Братиславы	281		
Калесни, Франтишек: Образ жизни и жилье городских слоев Братиславы в конце 19-го и в начале 20-го веков	295		
Кусы, Иван: Жилая среда Братиславы в период между двумя мировыми вой-			

и развития социалистического образа жизни» — теоретические предпосылки, научные и общественные цели исследования в Чехословакии 486

ОБЗОРЫ

За Бранимиром Братаничем (Ян Подолак) 499
 Двусторонняя венгерско-словацкая этнографическая конференция (Зора Апативова-Руснакова) 501
 Международная конференция «Этнокультурные процессы, традиции и современность» в г. Львов (Милан Лешчак) 504
 Конференция Международной ассоциации по изучению и распространению славянских культур (МАИРСК) (Вера Гашпарикова) 506
 Конференция «Деревенское селение и двор в культурно исторических, географических и функциональных отношениях (археологическо-этнографические параллели)» (Юрай Подоба) 507
 16-ый этномузикологический семинар в г. Йиглава (Соња Бурласова) 509
 Соревнование студентской научной специальной деятельности на Кафедре этнографии и фольклористики ФФУК в Братиславе в 1986 г. (Юрай Заец) 511

РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

INHALT

STUDIEN

Einleitung 245
 Kalesný, František: Die Slowaken im alten Bratislava 247
 Gajdoš, Peter: Die demographische Entwicklung der Stadt Bratislava vom Ende des 19. Jahrhunderts bis zur Gegenwart 259
Kovačevićová, Soňa: Volkswohnungen, Volksviertel und Volkszentren in der Stadt Bratislava im 19. und 20. Jahrhundert 267
 Kantár, Ján: Die Volksbauten in der Vorstadtgemeinden Bratislavas 281
 Kalesný, František: Die Lebensweise und Wohnkultur der bürgerlichen Schichten in Bratislava um die Wende vom 19. zum 20. Jahrhundert nach zeitgemäßen Beschreibungen 295
 Kusý, Ivan: Das Wohnmilieu in Brati-

slava in der Zeit zwischen den beiden Weltkriegen und sein Reflex in der slowakischen Belletristik 311
Salner, Peter: Die Struktur der Bratislavaer Familie in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts und ihre Entwicklungstendenzen 321
 Paríková, Magdaléna: Die Dienerschaft in der Stadt Bratislava in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts 331
Stoličná, Rastislava: Die Bratislavaer „Volksküchen“ im ersten Viertel des 20. Jahrhunderts 341
Feglová, Viera: Charakteristik des Kulturkalenders der Stadt Bratislava in den ersten Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts 347
 Luther, Daniel: Zur Geschichte der Weihnachtsspiele in der Stadt Bratislava und in der Vorstadtgemeinde Prievoz 355
 Mannová, Elena: Die Vereine in Bratislava in der zweiten Hälfte des 19. und in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts 363
Nosálová, Viera: Die Tracht als repräsentative Kleidung der Mittelschichten in Bratislava im Zeitraum von 1918 bis 1938 371
Falfanová, Ľubica: Die Kaufleute in der Stadt Bratislava in der Zeit zwischen den beiden Weltkriegen 381
Hlôšková, Hana: Zur Sagentradition der Stadt Bratislava 395
 Skalníková, Olga: Ethnographische Erforschungen der Grossstadt in der Tschechoslowakei 403
 Fojtík, Karel: Erforschung der Stadt und der Arbeiterschaft in soziologischen und ethnographischen Auslandsliteratur 413
 Kovářů, Věra: Vorstadtgemeinden der Stadt Brno und ihre Beziehung zur Stadt im 19. und 20. Jahrhundert 429
 Svobodová, Jana: Zum Anteil der Architekten der Stadt Brno an der Lösung der Wohnungsfrage in 20. und 30. Jahren des 20. Jahrhunderts 437
 Divičanová, Anna: Kontaktzonen der slowakischen Bevölkerung in Ungarn mit den Stadtmilieu um die Wende vom 19. zum 20. Jahrhundert 443
 Csánádi, Gábor — Ladányi, János: Zonenplanung der Städten und die Bauzonen in Budapest 457
 Niedermüller, Péter: Stadtkultur — Volkskultur 467
Leščák, Milan: Bemerkungen zur Orientation der ethnographischen Erforschungen der Stadt Bratislava 481

DISKUSSION

- Filová, Božena: Theoretische Ausgangspunkte, wissenschaftliches und gesellschaftliches Ziel der Forschungsaufgabe „Historische und ethnokulturelle Aspekte der Formierung und Entwicklung der sozialistischen Lebensweise“ in der Tschechoslowakei 486

RUNDSCHAU

- Branimir Bratanič ist gestorben (Ján Podolák) 499
 Bilaterale ungarisch-slowakische ethnographische Konferenz (Zora Apáthyová-Rusnáková) 501
 Internationale Konferenz „Ethnokulturelle Prozesse, Traditionen und die Gegenwart“ in Lwow (Milan Leščák) 504
 Die Konferenz der Internationalen Assosiation für Studium und Verbreitung der slawischen Kulturen (MAIRSK) (Viera Gašpariková) 506
 Konferenz „Die Dorfsiedlung und das Hof in kultur-historischen, geographischen und funktionellen Beziehungen (archäologisch-ethnographische Parallelen)“ (Juraj Podoba) 507
 16. ethnomusikologisches Seminar in Jihlava (Soňa Burlasová) 509
 Der Wettbewerb der ethnographischen wissenschaftlichen Studentenbetätigung an der Universität J. A. Komenskýs in Bratislava im J. 1986 (Juraj Zajonc) 511

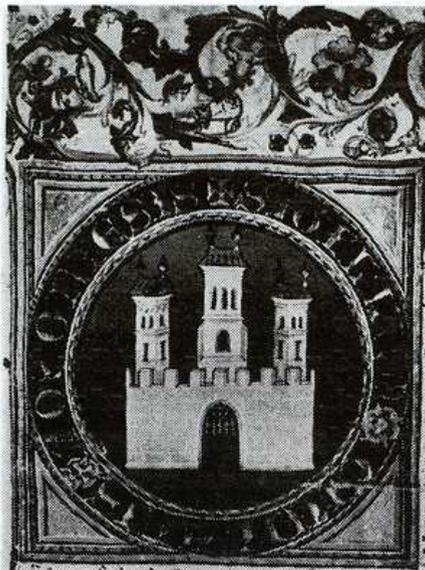
BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

CONTENTS

ARTICLES

- Introduction 245
 Kalesný, František: Slovaks in Old Bratislava 247
 Gajdoš, Peter: On the problems of demographic development of Bratislava from the end of the 19th century till the present time 259
 Kovačevićová, Soňa: Folk flats, quarters and centres of Bratislava in the 19th and 20th century 267
 Kantár, Ján: Folk constructions in the suburban parts of Bratislava 281
 Kalesný, František: The way of life and dwelling of the citizen strata of

- Bratislava by the end of the 19th at the beginning of the 20th century 295
 Kusý, Ivan: Dwelling environment of the inter-war Bratislava in Slovak literature 311
 Salner, Peter: The structure of the family in Bratislava in the first half of the 20th century and its trends of development 321
 Paríková, Magdaléna: Servants in Bratislava in the first half of the 20th century 331
 Stoličná, Rastislava: The Bratislava "folk quisines" in the first quarter of the 20th century 341
 Feglová, Viera: Characterization of the cultural calendar of Bratislava at the end of the 19th c. and in the first decades of the 20th century 347
 Luther, Daniel: From the history of Christmas plays in Bratislava and Prievoz 355
 Mannová, Elena: Associations in Bratislava in the second half of the 19th century and in the first half of the 20th c. 363
 Nosálová, Viera: Folk costume as a representative dress of the Bratislava middle strata within the inter-war period (1918—1938) 371
 Falfánová, Lubica: Shopkeepers in Bratislava within the interwar period 381
 Hlôšková, Hana: On the tradition of tales in Bratislava 395
 Skalníková, Olga: Ethnographic researches of the city in Czechoslovakia 403
 Fojtík, Karel: Research of town and workers in foreign sociological and ethnographic literature 413
 Kovářů, Věra: The suburb of Brno and their relations towards the city in the 19th and 20th century 429
 Svobodová, Jana: On the contribution of the architects from Brno to the solution of housing problems in twenties and thirties of the 20th century 437
 Divičanová, Anna: Contact zones of the Slovak population in Hungary with the city environment at the turn of the 19th and 20th centuries 443
 Csanádi, Gábor — Ladányi, János: Zonal planning of cities and building zones in Budapest 457
 Niedermüller, Péter: The city culture — folk culture 467
 Leščák, Milan: Notes on the orientation of ethnographic research of Bratislava 481

Bratislavský znak z erbovej listiny kráľa Žigmunda z r. 1436.
Archív mesta Bratislavy. Repro H. Bakaljarová

Mestské či dokonca veľkomestské prostredie stálo ešte v nedávnej minulosti akoby „za hranicami“ záujmu národopisnej vedy. V podmienkach historického a spoločenského vývinu Slovenska zdal sa takýto prístup svojím spôsobom logický. Väčšina obyvateľstva žila na vidieku a zaoberala sa najmä poľnohospodárstvom a chovom dobytka. Roľníctvo i svojou početnosťou predstavovalo spoločensky a kultúrne najstabilizovanejšiu vrstvu nášho národa.

Neúplnosť takéhoto pohľadu vystúpila do popredia už v súvislosti s procesmi socialistickej industrializácie a urbanizácie krajiny a vedeckým spoznávaním ich vplyvov na štruktúru obyvateľstva, na zmeny jeho spôsobu života a kultúry. Záujem sa postupne obracia na výskum dejín spôsobu života robotníckej triedy, najskôr na vidieku, neskôr ale aj v prostredí, ktoré je pre ňu charakteristické — v meste, resp. veľkomeste, reprezentovanom na Slovensku predovšetkým Bratislavou.

Na potrebu a aktuálnosť komplexného štúdia veľkomestského prostredia — a to nielen z hľadiska vedy, ale najmä z hľadiska celospoločenského — upozornilo číslo 1/1985 časopisu „Slovenský národopis“, venované 40. výročiu oslobodenia Bratislavy Sovietskou armádou a ocenené Radou Národného výboru hlavného mesta SSR Bratislavy. Už prvý súbor štúdií, ktorý sme tu uverejnili ukázal, že výskum problematiky má svoj konkrétny spoločenský a vedecký zmysel a cieľ, a to práve v súčasnosti, kedy sa z Bratislavy stáva moderné socialisticke veľkomesto. Poukázal však súčasne i na nevyhnutnosť ďalšieho systematickejšieho a koordinovanejšieho výskumu, v tom i na potrebu konfrontácie s poznatkami a postupmi štúdia tejto problematiky v iných mestách.

Ako logická a pozitívna sa ukázala možnosť vnútornej československej, ale i medzinárodnej konferencie, v tom i miest — Bratislavy a Budapešti. Národopisný ústav SAV spolu s partnerským maďarským akademickým pracoviskom MTA Néprajzi Kutató Csoport a ďalšími československými a slovenskými organizáciami (Štátny ústav pamiatkovej starostlivosti, Slovenská národopisná spoločnosť pri SAV a ď.) pripravili priestor na prezentáciu a komparáciu výsledkov výskumu. V dňoch 30. 9.—2. 10. 1986 usporiadali v Piešťanoch pracovný seminár Život a bývanie veľkomestskej rodiny v prvej polovici 20. storočia. Príspevky — z ktorých podstatnú časť sprístupňujeme v tomto čísle časopisu — boli rozdelené do troch blokov: stavitelstvo a bývanie; duchovná a sociálna kultúra; teória a metodológia výskumu. Veľká časť slovenských, českých a maďarských etnografov i odborníkov z iných vedných disciplín (sociológie, architektúry, archívniectva, ochrany pamiatok, práva i ď.) opätovne potvrdila aktuálnosť tejto problematiky, konkrétne potrebu spoznania stavu na prelome 19. a 20. storočia, ktoré obdobie vytváralo napr. v Bratislave kvalitatívne predpoklady formovania tých základov a elementov spôsobu života obyvateľov mesta, bez poznania ktorých nemôžeme dobre pochopiť súčasné procesy a nemôžeme najmä pomôcť v ich ďalšom pozitívnom usmerňovaní. Referáty a diskusia priniesli impulzy pre ďalšie štúdium, ukázali, že veľkomesto predstavuje nové, vďačné pole národopisnej pôsobnosti. Ide totiž o okruh problémov, kde etnografia so svojimi špecifickými poznávacími zámermi a metódami má čo povedať i v širšom vedeckom a spoločenskom meradle.

REDAKCIA

Blok uverejňovaných príspevkov o Bratislave pripravil Peter Salner

CHARAKTERISTIKA KULTÚRNEHO KALENDÁRA BRATISLAVY NA KONCI 19. A V PRVÝCH DESAŤROČIACH 20. STOROČIA

VIERA FEGLOVÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Charakteristické znaky mesta, akými sú veľkosť územia, hustota a heterogennosť obyvateľstva, jeho etnická a konfesijnálna mnohorakosť, sociálna a profesionálna rozvrstvenosť i migračné prúdy nám ukazujú zložitý vývin mestskej kultúry, ktorú tvorilo niekoľko križujúcich sa subkultúr. Odzrkadľujú rytmus i spôsob života v jednotlivých mestských štvrtiach, obvodoch, kolóniách.

Cieľom tohto príspevku je osvetlenie spontánnych a inštitucionálnych zložiek, ktoré vytvárali kultúrny kalendár bratislavského obyvateľstva na konci 19. a začiatku 20. storočia.¹ Cieľom nie je vyčerpávajúca odpoveď, ale charakteristika tých javov mestskej kultúry, ktoré vytvárali jednotiaci syntetizujúci model sviatočného systému v Bratislave. Aj toto krátke časové vymedzenie determinovali dôležité udalosti, ktoré výrazne zmenili skladbu a život bratislavského obyvateľstva. Prvým faktom bol vznik väčších i menších fabrik s novou technológiou a požiadavkou na pracovné sily. So vznikom podnikov ako Patrónka, Dynamitka, Klingerovka, Kábllovka, Apolka, Stollwerck sa spája príliv obyvateľstva z rôznych oblastí vtedajšej Rakúsko-uhorskej monarchie. Rozširovali sa obytné kolónie, započala sa prestavba

bytov vo vnútri mesta a vznikali nové centrá a dominanty spoločenského života, pričom sa rozširoval i obvod mesta. Centrum mesta však zostávalo naďalej priestranstvom pre slávnosti celomestského charakteru.

Uvedené zmeny sa odrazili aj v etnickej štruktúre mestskeho obyvateľstva Bratislavy. Viacjazyčnosť ako charakteristický znak miest na obchodných križovatkách je známy z mnohých miest Európy. Prevaha nemeckého obyvateľstva Bratislavy na konci 19. stor. sa výraznejšie narušila až po prvej svetovej vojne, resp. po vzniku I. Československej republiky prílivom obyvateľstva z Čiech, ale i Slovenska. V súzvuku viacetnickej skladby (v Bratislave žilo v tomto období sedem národností) vyvíjala sa mestská kultúra. Vytvárala si svoj model tradičnej kultúry, vychádzajúci a modelujúci sa stáročia zo základov roľníckej a stredovekej mestskej kultúry. Pokúsim sa upozorniť na niektoré princípy formálnych znakov tradícií tejto kultúry, spôsob ich realizácie a inštitucionalizácie slávností. Zvýrazňujú v symbolickej rovine opozíciu sviatočnosti a každodennosti a sú obsahovo zamerané na ľudský ideál pocitu radosti, dostatku, dobra, poriadku, spolupatričnosti.

POZVANIE

K ZAHRADNEJ ZÁBAVE

ktorú poriada bratislavská skupina Sväzu textilného robotníctva Brno, dňa 1. septembra 1929 v hostinci „Hercegovina“ v Brenneru (Einsiedler). Spojená bude s vinobraním, guľaním o ceny a mnohými inými obveseleniami. ● Začiatok guľania o ceny už v nedeľu ráno, začiatok zábavy o 2. hodine odpoľudnia.

Vstupné ľubovoľné!

Čistý zisk bude venovaný na vianočnú nadieľku chudobných detí členov skupiny!

V páde nepriaznivého počasia koná sa zábava o týždeň neskoršie. Uctíve zve Výbor skupiny.

EINLADUNG

zu dem am 1. September 1929 im Gasthause „Herzogovina“ im Brenner (Einsiedler) stattfindenden

GARTENFESTE

der Ortsgruppe Bratislava des Verbandes der Textilarbeiter in Brünn. Das Fest wird mit Weinlese, Preiskegelscheiben und anderen Belustigungen verbunden sein. ● Anfang des Preiskegelscheibens schon am Sonntag früh, Anfang des Festes um 2 Uhr nachmittags. ● Im Falle ungünstiger Witterung findet das Fest um eine Woche später statt.

Entree: freiwillige Spenden
Der Reinertrag wird für Weihnachtsbescherung der Kinder der Ortsgruppemitglieder verwendet.

Um zahlreichen Zuspruch bittet der Ortsgruppen-Ausschuss.

MEGHIVÓ

KERTIMULATSÁGRA

amelyet a Textilmunkások szövetségének bratislavai csoportja 1929. szeptember hó 1-én Brennerben (Einsiedler) a „Hercegovina“ vendéglőben, szőlőszürettel, díjkezezással és sok különböző attrakciókkal egybekötve rendez. ● A díjkezezés kezdete már vasárnap reggel, a mulatság kezdete délután 2 órakor. Kedvezőtlen időjárás esetén a mulatság egy héttel későbbben lesz megtartva.

Beléptidő tetszős szerint.
A tiszta jövedelem a csoport szegény tagjai gyermeküknek karácsonyi ajándékára lesz fordítva.

Tisztelettel meghívja a Csoport vezetősége.

Kultúrny kalendár vytváral systém cirkevných, rodinných, pracovných a štátnych sviatkov, slávností a osláv. Dominantnou inštitúciou, rytmizujúcou kalendár sviatkov, bola v danom období cirkev, ktorá prostredníctvom cirkevných sviatkov a s nimi súvisiacich obradov vytvárala oficiálnu tvár sviatočnosti posvätenú ideológiou. Kostol ako stredisko štvrte, obvodu či ulice plnil mnohoraké funkcie: náboženskú, spoločenskú, kultúrnu, vzdelávaciu, čím v nezanedbateľnej miere zabezpečoval aj výchovnú činnosť.

Charakteristickým znakom mestskej sviatočnosti boli sprievody: procesie, karnevalové, lampiónové, sviečkové, kvetinové slávnostné a sprievody zakončované ohňostrojom. Boli ľudovou súčasťou tak cirkevných, ako i fašiangových, stavovských, študentských a spolkových slávností, štátnych sviatkov i osláv žatvy a vinobrania. Z dobových novinových oznamov sa dozvedáme, že v priebehu roka 1909 sa konalo 51 sprievodov, v roku 1919 31, v roku 1921 19 sprievodov. Pouličná spoločná zábava, vytvárajúca sviatočný prežitok, sa však postupne z repertoáru vytrácala. Na začiatku storočia sa priestorovo viazala len na centrum mesta — okolie dnešnej Michalskej ulice, Trojičného námestia, Rybného námestia. Samostatné sprievody si organizovali aj na Cukrmandli (dnešná Žižkova ulica) a v Novom meste (časť obvodu Vinohrady).

Zúčastňovali sa ich buď všetky vrstvy obyvateľstva — napr. procesii, v ktorých bolo ustálené poradie v sprievode, alebo boli príležitosťou určené len pre niektoré spoločenské skupiny alebo vrstvy, napr. fašiangové sprievody hasičov, študentov, remeselníkov, sprievody žiakov, kvetinové korzá pre dievčatá cez jarné slávnosti, sprievody vinohradníkov a roľníkov počas vinobrania a dožinkov.²

Náplň i organizáciu spoločenského života, a teda i podujatí, riadila rozsiahla sieť hospodárskych, charitatívnych, zá-

ujmových a kultúrnych spolkov a združení. Ich činnosť pri utváraní sviatočnej atmosféry sa výrazne preukazovala v obdobiach cyklických kalendárnych sviatkov Vianoc, Veľkej Noci, Turíc, Božieho Tela, ale najmä počas fašiangov, ďalej jarných slávností a osláv štátneho sviatku 1. mája, neskôr 28. októbra.³ Organizovaním kultúrnych a spoločenských podujatí, v období cyklických slávností najmä prepracovaným systémom charitatívnej činnosti, formovali obraz sviatočnosti. Usporadúvali mikulášske sprievody mestom (podporné školské a lýcejnú spolky), cukríkové korzo, dobročinné akcie v školách, sirotinci a chudobných uliciach mesta. Výnosy z tombol, športových a spoločenských hier sa stali základom pre vianočné nádielky deťom. Obdarovanie na Mikuláša postupne prenikalo ako spoločenská udalosť i do robotníckych vrstiev. Mikulášsku slávnosť poriadala už v roku 1909 Cvernovka, neskôr od roku 1913 už aj podnik Stollwerck a Káblovka s bohatým kultúrnym programom pre deti zamestnancov a ich priateľov. Navodenie vianočnej atmosféry a začiatok spontánnych obyčajových prejavov sa spájal so stavaním spoločného veľkého vianočného stromu, ktorý sa neskôr po vzniku I. Československej republiky nazýval Strom republiky. Pri ňom sa konali večery masiek, večer strašidiel, ktoré organizovali študenti i zamestnanci verejných služieb (plynári, zametači, hasiči a iní). Na predvianočných trhoch sa konali predstavenia vianočnej hry o Troch kráľoch, ktoré nacvičoval bratislavský sirotinec Márie Schützovej, rovnako ako aj bábkové divadlo s hrou o Adamovi a Eve.

Pre mestské prostredie konca 19. a začiatku 20. storočia boli charakteristické zábavy, venčeky, tancovačky, pouličné hry pri slávení posledného dňa v roku Silvestra. Len v roku 1913 bolo v novinách ohlásených 46 silvestrovských zábav, pričom verejné priestory boli otvo-

TELOCVIČNÁ JEDNOTA „SOKOL“ BRATISLAVA I.

SOKOLOVNĀ X. 23.-II. 1929

ZAČIATOK O 20. HOD. VSTUPNÉ KĚS 25.-

ŠIBRINKY

(FÁZ: TISÍC A JEDNA NOC)

Polnočná scéna: Spievajúca fontána. Napísal Juraj G. Flos. Hudbu komponovali bratia Hrabovský.
Tance našťudoval br. Kamenáš. Scénu prevedú členky a členovia jednoty.
Hudba sokolská a jazz band. Kaviareň, cukráreň, vínsý kút a buffet.

Reklamácie a predpredaj: Ústredná šibrinková kancelária, Pavillon Sýkora, Hurbanovo nám., tel. 26-66 od 15 do 19 hod.
(obkúpujeť: Otto, Redouta; Bartošek, Palisády; drogeria Orient-Smahel, Uhorská číslo 70 a v sokolníka v Sokolovni.)

Plagát na Šibrinky r. 1929. Archív mesta Bratislavy. Foto E. Šišková

rené až do rána a tiež bol zabezpečený pouličný predaj. Silvestrovský večer začínal prehliadkou a sprievodom hasičov a dobrovoľných záchrancov. Ich zábava podľa ohlasu v tlači patrila k najvydarenejším. Už v noci predávali kvetinárky zelené štvorlístky a kominárov — znak šťastia a tradičný dar na Nový rok. Kominárski pomocníci zabezpečovali ich expedíciu s osobným vinšom do ohlásených domov.

Spoločenským vyvrcholením zimnej sezóny boli fašiangové bály a plesy. Na počiatku nášho storočia prevažovali stavovské plesy. Poriadali ich napr. kožušníci, výrobcovia potravín, mäsiari, rybári, stolári, vinohradníci, ale aj vojenská posádka v kasíne, rôzne kultúrne spolky a profesie (napr. právnici). Tradičným miestom konania bol hotel Belevue a Albrechtova záhrada. Najnavštevovanej-

ším plesom bol ples práčok, ktorý sa v Bratislave datuje od roku 1759. Pri jeho 120. výročí, kedy sa ples konal v Typografickom spolku, boli príslušné dámy obdarované tanečnou knižkou v tvare erbu Bratislavy s vygravírovaným znakom práčok — korytom a rumplom. Veľký počet práčok v našom meste pravdepodobne súvisel s početným stálym vojskom usídleným v Bratislave. Tanečná knižka bola tradičným darom na všetkých plesových podujatiach sledovaného obdobia. Väčšina plesov mala maškarný ráz. Pestrosť masiek vytyčovali tradičné mestské karnevalové kostýmy (ako domino, pierot, bláznivý študent, šašo, gavalier, kráľ), ďalej obľúbené masky stelesňujúce obyvateľov rôznych krajín (Turci, Španieli, Arabi, Peržania, Poľka, Chorvátka, Tiroláčka). Tretím druhom masiek boli masky pred-

stavujúce neženské profesie ako napr. veslárka, rybárka, rušňovodička, hasička a pod. Všetky plesy a bály vyhlasovali tri ceny najkrajších masiek, pre muža, ženu a skupinu. Najmä v skupinových maskách môžeme dešifrovať prítomnosť tradičných karnevalových postáv, vyvolávajúcich smiech a rozohrávajúcich pouličnú zábavu. Niekoľkokrát sa objavuje v skupinách dojka s kráľovským pankhartom, snem bláznov, kaukliari v družine olympských bohov, kráľov, atď. Veľký úspech zaznamenávali bály prevrátenej noci, kde iniciatívu v tanci i v spoločenskom styku prebrali ženy. Prvý fabrický ples zorganizovala Káblovka už v roku 1902 a v priebehu piatich rokov sa rozšíril aj v ostatných bratislavských podnikoch. V tomto období sa prejavujú aj výraznejšie národnostné sebauvedomujúce tendencie, čo dosvedčuje napr. v roku 1913 aj prvý ples Čechov. Od dvadsiatych rokov sa postupne začali poriadat plesy jednotlivých národností žijúcich v Bratislave. Neodmysliteľnou súčasťou spoločenských podujatí počas fašiangového obdobia boli zábavy, hry, maškarády poriadané na mestských klziskách, ktorých bolo v tomto období v meste viac ako dvadsať. Záver fašiangov patril rybárskemu spolku, ktorý poriadal rozlúčkové zábavy s pôstnymi rybacími hostinami.

Čulý spoločenský život sprevádzal aj jarné a letné obdobie, kde voľné priestranstvá zámockého vršku, Liget falú (dnešného Lida) a mestských parkov ponúkali príležitosti pre zábavné hry a podujatia mládeže a detí, ďalej promenádne koncerty, tanečné zábavy.

Spoločenský charakter osláv sprevádzal aj význačné medzníky v živote jednotlivca. Dokazuje to zverejňovanie v tlači nielen narodenia dieťaťa, jeho krstu, zásnub, svadieb, výročí sobášov (najmä strieborných a zlatých), ale aj výročí a postupov na profesionálnom poli. Pomerne okázalé oslavy sa poriadali pri výročiach činnosti a služby v za-

Plagát na fašiangovú zábavu r. 1913. Archív mesta Bratislavy. Foto E. Šišková

mestnani verejných činiteľov mesta (učiteľov, farárov, obchodníkov) a pri výročiach založenia podniku, resp. živnosti.⁴ V zamestnaneckom kruhu sa táto príležitosť ako prvá verejne oslavuje u typografov a hasičov. Jednou z najvýznamnejších spoločenských a rodinných udalostí bolo skladanie vojenskej prísahy. Bratislavská posádka poriadala pri tejto príležitosti vojenské prehliadky, koncerty, spoločný sprievod do kasární a ohňostroj.

Cieľom môjho príspevku nebolo dopodrobna analyzovať všetky príležitosti sviatočného ozvláštnenia a spôsoby ich realizácie v mestskom prostredí Bratislavy na konci 19. a v prvých desaťročiach 20. storočia. Je prvým krokom, ktorý chcel poukázať na šírku problematiky a naznačiť tým mnohovrstvovosť obyčajových prejavov, ako dôležitej súčasti utvárania tradícií kultúry a spôsobu života tohto mesta.

Tanečný poriadok hasičskej zábavy z okolia Bratislavy, koniec 20. rokov. Foto H. Bakaljarová

- 1 Podkladom pre príspevok boli údaje publikované v dennej tlači: Pressburger Zeitung 1896, 1902, 1909, 1912, 1919, 1922. Pressburger Tagblatt 1897, Slovenský denník 1927, Slovenská nedeľa 1930, Devín 1932—1938.
- 2 Napr. oficiálne čelo procesie na Božie Telo v roku 1913 malo nasledovné poradie: 1. procesný kríž a dve vlajky; 2. sirotinec Márie Schützovej; 3. dievčenské školy — Blumenthal, Cukrmandl, sv. Uršula, Notre Dames, sv. Margaréta, sv. Alžbeta; 4. chlapčenské školy — Blumenthal, Cukrmandl, sv. Štefan, sv. Emerich, sv. Ladislav, sv. Martin; 5. hospodárske spolky; 6. stredné školy — štátna občianska škola, katolícke lýceum, štátna vrchná reálka, kráľovské katolícke gymnázium; 7. náboženské rády; 8. benefičiáti z Cukrmandlu; 9. administrácia z mestského lazaretu; 10. pracovníci občianskej nemocnice; 11. farári z kostola sv. Trojice, Blumenthalu; 12. vojenská čestná kompánia 1. časť; 13. asistancia; 14. najhodnotnejší dómový kapitál; 15. mestské a komitátne úrady; 16. vojenská čestná kompánia 2. časť; 17. mužská kongregácia; 18. kongregácia občanov, mužov, dám, slečien; 19. prápor oltárneho spolku a jeho členovia; 20. kongregácia panien; 21. tretí rád; 22. katolícky spolok tovarišov; 23. sociálny spolok; 24. mrzáčkovia a dôchodci mestského lazaretu; 25. veriaci.
- 3 Štátny sviatok 1. máj bol vtedy sviatkom vzniku Uhorskej monarchie. Počas celého mesiaca sa konali oslavy na jeho počesť.
- 4 Na oslavy významných činiteľov a zamestnancov mesta sa najímala muzika, ktorá pred ich domom hrala v noci serenády.

ХАРАКТЕРИСТИКА КУЛЬТУРНОГО КАЛЕНДАРЯ БРАТИСЛАВЫ В ПЕРВЫХ ДЕСЯТИЛЕТИЯХ 20-ОГО ВЕКА

Резюме

Целью этой статьи является объяснение спонтанных и учрежденческих частей, образующих объединительную модель системы праздников в Братиславе. Культурный календарь был образован системой церковных, рабочих, государственных и семейных праздников, торжеств и празднований. Преобладающим учреждением того времени явилась церковь, которая посредством праздников и ритуалов создавала официальный облик празднований. Церковь как центр района города выполняла несколько функций: религиозную, общественную, культурную и воспитательную.

Характерной чертой городских праздников были шествия — процессии: карнавальные, шествия с лампами, с свечами, с цветами; часто их закончивал фейерверк. Процессии были народной составной частью религиозных, масленичных, студенческих и общественных торжеств и государственных праздников. Что касается мес-

та действия, уличные народны гулянья сосредоточивались в центр города. В них принимали участие или все слои общества, на основе строго наблюдательной последовательности в процессии, или в них могли принять участие только некоторые общественные слои — группы (пожарные, городские служащие, ремесленники и т. д.) в зависимости от вида праздника. Содержание и организацию общественной жизни управляла широкая сеть экономических, благотворительных и культурных обществ и объединений. Их деятельность ярко проявлялась при создании праздничной атмосферы во время циклических календарных праздников (рождество, пасха, троица, мясопуст, во время весенних торжеств и торжества государственного праздника 1-ое мая, позже также 28-ое октября). Образ праздничной атмосферы формировали совершенной системой благотворительной деятельности, прежде всего во время рождества и пасхи (процессии в день

Микулаша, благотворительные акции в школах и бедных районах города, рождественские подарки и т. д.).

Общественный характер торжеств соблюдал также значительные вехи в жизни человека. Сообщались извещения о рождении и крещении ребенка, об обручении, о браке, как также о годовщинах и продвижениях на службе. Пышные торжества состояли в честь годовщин в службе (праздновали преж-

де всего общественные деятели), годовщин основания завода или ремесла. Значительным событием в жизни города была военная присяга. Братиславский гарнизон при этом случае устраивал военные парады, концерты на доминантных местах города, фейерверк.

Диапазон проблематики намечает, что необходимо далее исследовать многослойность, сложение и форму обычаев в городской среде.

CHARAKTERISTIK DES KULTURKALENDERS DER STADT BRATISLAVA AM ENDE DES 19. UND IN DEN ERSTEN JAHRZEHNTEEN DES 20. JAHRHUNDERTS

Zusammenfassung

Der Zweck des Beitrags besteht darin, die spontanen und institutionalen Komponenten zu beleuchten, die das einigende Modell des Feiertagssystems in Bratislava bildeten. Der Kulturkalender regelte das System der Kirchen-, Arbeits-, Staats- und Familienfeste, der Feierlichkeiten und Feiern. Die dominante Institution in dieser Zeit war die Kirche, die durch die Feiertage und Zeremonien das offizielle Gesicht der Feiertäglichkeit prägte. Die Kirche als Mittelpunkt des Stadtviertels oder des Rayons erfüllte mehrere Funktionen: die religiöse, gesellschaftliche, kulturelle und pädagogische.

Ein charakteristisches Merkmal der städtischen Festlichkeit waren Umzüge — Prozessionen, Karneval-, Lampion-, Kerzen- und Blumenumzüge, die oft mit einem Feuerwerk beendet wurden. Sie waren ein volkstümlicher Teil sowohl der kirchlichen als auch der weltlichen Feiern: der Standes-, Faschings-, Studenten- und Vereinsfeste sowie der Staatsfeiertage. Räumlich war ein Straßenvolksfest an das Standtzen-

rum gebunden. An den Umzügen nahmen entweder alle Volksschichten in einer streng eingehaltenen Reihenfolge teil (Prozessionen) oder das Fest war durch Gelegenheit und Anlaß nur für einige Gesellschaftsgruppen bestimmt (für die Feuerwehr, die städtischen Angestellten, die Handwerker usw.) Den Inhalt und die Organisation des Gesellschaftslebens regelte ein ausgedehntes Netz wirtschaftlicher, charitativer, kultureller und Interessenvereine und Verbände. Markant äußerte sich ihr Wirken bei der Gestaltung der festlichen Atmosphäre im Zyklus der Jahresfeiertage (Weihnachten, Ostern, Pfingsten, Fronleichnam, Fasching, Frühlingsfest, Staatsfeiertag am 1. Mai, später am 28. Oktober). Das Bild der Festlichkeit formten sie mittels eines durchdachten Systems der charitativen Tätigkeit, besonders zu Weihnachten und Ostern (Nikolausumzüge, Wohltätigkeitsaktionen in den Schulen und Armenvierteln der Stadt, Weihnachtsbescherungen usw.).

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 35, 1987, číslo 2—3

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. ZORA VANOVICOVÁ

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., PhDr. Viera Gašparí-
ková, CSc., doc. PhDr. Emília Horváthová,
CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová, CSc.,
PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan Leš-
čák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek, CSc.,
PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc. PhDr. Šte-
fan Mruškovič, CSc., PhDr. Viera Nosá-
lová, CSc., prof. Antonín Robek, DrSc.,
PhDr. Peter Slavkovský, CSc., PhDr. Vie-
ra Urbancová, CSc.

Redakcia 813 64 Bratislava, Klemensova 19
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národné-
ho povstania, n. p., Martin

Registr. zn. F 7091

Jednotlivé číslo Kčs 40,—; celoročné pred-
platné Kčs 80,—

Rozširuje, objednávky a predplatné prijí-
ma PNS — ÚED, Bratislava, ale aj každá
pošta a doručovateľ. Objednávky do za-
hraničia vybavuje PNS — Ústredná expe-
dičia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6,
884 19 Bratislava.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1987

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой
Академии Наук

Год издания 35, 1987 №2—3

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук

Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Зора
Вановичова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Клемен-
сова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 35, 1987, Nr. 2—3. Erscheint vier-
mal im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und
PhDr. Zora Vanovičová

Redaktion: 813 64 Bratislava, Klemenso-
va 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences

Volume 35, 1987, No. 2—3

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Zora Vanovičová

Editor: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences

Année 35, 1987, No. 2—3

Paraît quatre fois par an, Editions de VE-
DA, maison d'édition de l'Académie slova-
que des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et
PhDr. Zora Vanovičová

Rédaction: 813 64 Bratislava, Klemensova
19

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Am-
sterdam HOLLAND

